رویش روش‌ها

ویژگی‌های شخصیت و ذهن مدل‌ساز در گفت‌وگو با دکتر سیدمحسن فاطمی

محمدجواد استادی – مصطفی غفاری

سیدمحسن فاطمی، فوق دکترای روان‌شناسی از دانشگاه هاروارد آمریکاست که در دانشگاه‌های هاروارد، ماساچوست در بوستون، مدرسه عالی روان کاوی در بوستون، دانشگاه وسترن واشنگتن، دانشگاه تورنتو، دانشگاه بریتیش کلمبیا و در حوزه‌های روانشناسی، آموزش و ارتباطات تدریس کرده است. وی صاحب تألیفات مختلف به زبان‌های فارسی و انگلیسی است و سخنران کلیدی بسیاری از همایش‌های بین‌المللی بوده است. دکتر فاطمی علاوه بر تحصیلات آکادمیک، چندین سال از محضر مرحوم علامه جعفری تلمذ کرده است. وی در این گفت‌وگو ابتدا به برخی بحث‌های روش‌شناختی پرداخته و معتقد است که در ایران بسیاری از روش‌ها صرفاً در حد مغازله با کلمات مطرح می‌شوند و اگرچه التذاذی برای گوینده و شنونده ایجاد می‌کنند اما در عمل فایده‌ای نخواهند بخشید. وی سپس ویژگی‌هایی که کارگزاران تولید دانش و الگوی پیشرفت بومی باید داشته باشند را برشمرده است که یکی از مهم‌ترین آن‌ها «خودباوری» به شکل عمیق و به دور از توهم است.

چند سالی است که در ایران بحث‌هایی مانند تولید علم و تولید الگوی پیشرفت بومی مطرح شده اما به نظر می‌رسد که جامعه علمی کشور در این زمینه‌های با یک‌سری مشکلات بنیادین روبه‌روست؛ از جمله مسأله روشی که بتوان با تکیه بر آن به علم یا توسعه بومی دست یافت. آیا شما با این مساله‌شناسی یا آسیب‌شناسی موافق هستید؟

خوب است که در ابتدا چند نکته مقدماتی روشن شود:

اول اینکه اگر نگوئیم کاملاً ولی تا اندازه بسیار زیادی روش‌های کمی که بر اساس کنترل و پیش‌بینی هستند در ایران غالب است. روش‌های کیفی در کشور ما خیلی شناخته شده نیستند و صرفاً در حد تعاریف هستند. در بعضی از موارد کسی که می‌خواهد روش کیفی را به ظاهر مطرح کند، هنگامی که روش کیفی را انجام می‌دهد، دوباره با شاخص‌های روش کمی، روش کیفی را ارزیابی می‌کند که کاملاً خطا است؛ چون روش کیفی از نظر پارادایم کاملاً با روش کمی متفاوت است. در تحلیل کیفی شما به دنبال فهم هستید، نه به دنبال تجویز. ضمن اینکه وقتی از روش‌های ترکیبی صحبت می‌کنیم، روش‌های ترکیبی هم اگر لازم باشد